

Købmandsbutikkerne i lokalområdet

Næsten lige så længe som der har været mennesker, har der også været købmænd, og der er blevet handlet med alt muligt fra slaver til små glasperler. Da man for alvor begyndte at udforske verden ved at sejle ud, havde man mere eksotiske varer med hjem som te, kaffe, krydderier og andre varer, der kunne holde sig under den lange transport. Går man nogle hundrede år tilbage i tiden, havde købmændene deres butikker eller handelssteder i byer, der var tæt på en havn. Derfra kunne varerne køres ud i området til de mindre købmænd, afhængig af vejforholdene.

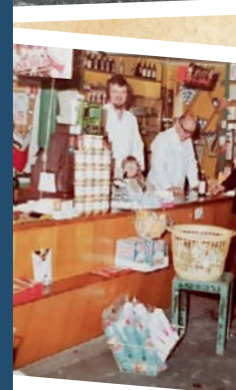
I 1885 kommer Thomas Pedersen og hans kone Karen Marie til Aulum og åbner en købmandsbutik i Kirkegade. Aulum havde nu fået en rigtig købmandsbutik. Det har ikke været det første sted, hvor man kunne købe varer, men det har nok været det første sted hvor man kunne gå ind i en butik til en disk og vælge frit fra alle hylder, uanset om det var mel, sukker eller foder til hønsene.

Købmandsbutikkerne blev også et lokalt samlingssted, hvor man tilfældig mødtes, og hvor man kunne få en god snak og lidt sladder, måske fik man også en cigar, en skrå eller en lille dram og børnene kunne få et bolsje. I 1912 kommer beværterloven der bevirker, at Købmændene/høkerne ikke længere må udskænke øl og brændevin.

Omkring 1960 dukker der selvbetjenings butikker »supermarkeder« op i vores område. Flere og flere kvinder får udearbejde, og de travle husmødre ser hurtig fordelene ved at handle i et supermarked, hvor alle varer er samlet et sted, hvor de før, både skulle til slagter, bager og købmand for at gøre de daglige indkøb.

Aulum får sin først supermarked i 1967, da åbner Brugsen i Skolegade som en selvbetjeningsbutik. Kun 3 år efter i 1970 bliver FC-Marked også en selvbetjeningsbutik og Gunner Nielsen i Jernbanegade kommer hurtig derefter.

Der har op gennem tiden været rigtig mange købmandsbutikker i det gamle Aulum-Haderup område. Vi har i vores søgen efter oplysninger, mødt utroligt meget velvilje og forståelse, fået tilsendt billeder og tekster. Alligevel har det ikke været muligt at finde brugbare oplysninger om alle butikker. I vores research er der også dukket butikker op, som vi ingen kendskab havde til. Vi har taget dem alle med, også selv om vi kun har lidt tekst og billeder. Hvis nogen ved mere om disse købmandssteder må man meget gerne kontakte LokalHåndbogen på mail: lokalhaandbogen.aulum@gmail.com eller mobil Finn Bach: 20 27 65 38.

KØBMANDSBUTIKKER

Kirkegade 10 og Kirkegade 11, Aulum

Kirkegade 10 og Kirkegade 11 · Aulum

I 1885 flyttede Thomas Pedersen og hans kone Karen Marie til Aulum for at drive købmandsforretning. De starter i Kirkegade 10, efter 11-12 år bygger de i 1897 Kirkegade 11. og indretter købmandsforretning der med pakhushag butikken. 4 år senere i 1891 kommer en ny købmand til Aulum og indretter købmandsforretning i Kirkegade 10, samme sted som Th. Pedersen kort før var fraflyttet. Peter Andersen var ikke ukendt i Aulum for han havde været kommiss hos Thomas Petersen. Peter Andersen har butikken i mange år, men på et tidspunkt sælger han til Aron Nielsen. Aron har butikken i en del år inden han sælger, måske først i 30-erne og der indrettes et varehus på adressen.

Thomas og Karen Pedersen driver forretningen på Kirkegade 11, til 1909 hvor de sælger til Laust Jensen og Peder Foldager. Laust Jensen er svoger til Thomas og Peder Foldager er nevø til Thomas

Pedersen. De har ikke været helt enige om hvordan forretningen skulle drives, for de har den kun i kort tid, så bliver den solgt til N. K. Pedersen. Han har forretningen helt til 1943 hvor han sælger til sin søn Evald Pedersen og hans kone Karen. Det er et meget vellydt købmandspar, de har forretningen i 34 år, til 1977 hvor de vælger at stoppe og sælger det hele til Foged Automobilværksted for kr. 135.000,- og i løbet af sommeren 1977 bliver butikken og pakhuset revet ned. Fogeds automobil værksted har stedet en del år inden det bliver solgt til Rema 1000 som river det hele ned og bygger en ny dagligvare butik på grunden. Den gamle købmandsbutik har ligget på den nederste del af Remas parkeringsplads ned mod kirken.

Kirkegade 2 Aulum

Kirkegade 2 · Aulum

Kirkegade 2 bliver opført af Thomas Risum i 1904 som byens afholdshotel, i 1912 indretter han købmandsbu-tik i den ene ende af huset, han er selv kun købmand i kort tid, men lejer den i stedet ud til Peder Foldager som var kommis og medejer af købmandsbutikken Kirkegade 11, Aulum. Han ønsker nu at være selv-stændig.

Lejemålet varede dog ikke længe, for omkring 1915 bliver den overtaget af Chr. Halkjær, som kort efter købte hele bygningen og dermed også afholdshotel-let. Han har butikken i 45 år til 1960 hvor han sælger ejendommen til Frode Christensen.

I 1963 gifter Frode sig med Bodil Mortensen fra As-bækhede og mange mente at Frode dermed havde gjort et godt parti. I 1970 udvider de butikken så den bliver næsten 4½ gange så stor og laver den om til supermarked med selvbetjening. Butikken går nu hele vejen gennem bygningen til P-pladsen på modsatte side. Butikken skifter navn til F.C. Marked og bliver ud-videt yderligere 2 gange. Bodil og Frode driver butik-

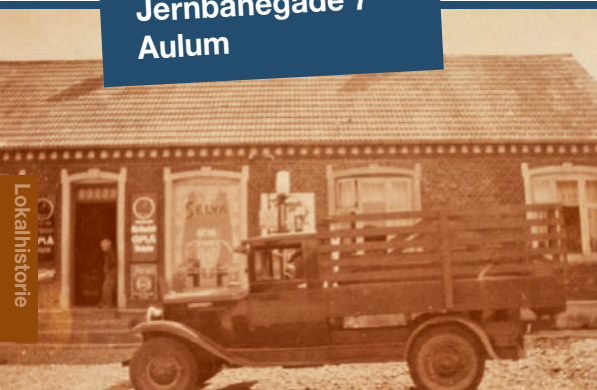

ken i 35 år til midt i 90'erne, hvor de lejer butikken ud. De forsøger også at sælge butikken, men det er ikke nogen let opgave. I 2004 bliver den del af butikken der går ud mod P pladsen revet ned og overtaget af Sparekassen Thy som indretter en filial i ejendommen.

KØBMANDSBUTIKKER

Jernbanegade 7 Aulum

Jernbanegade 7 • Aulum

I 1909 opfører købmand Marinus Pedersen en ny Købmandsforretning lige over for stationen i Aulum. Marinus har selv købmandsbutik i Nybro lige op til Storåen. Til at styre butikken ansætter han Karen Vejvad fra Vinding.

Hvorfor Marinus vælger at sælge forretningen efter kun 3 år vides ikke, for den ligger ret godt lige over for stationen, men der er ingen tvivl om at han er i konkurrence med de andre købmænd i byen. I Aulum Kirkeby er der allerede 3 købmænd og der er ikke engang 100 meter ned til Ole C. Olesen butik i Danmarksgade 70.

Forretningen bliver solgt til Jakob Nielsen. Jakob var søn af møllersvend Niels Nielsen, Aulum. Jakob drev forretningen indtil 1955 hvor han pludselig død. Jakobs kone viderefører forretningen, det første år med sønnen Gunnar Nielsen som bestyrer, hvorefter han i 1956 overtog forretningen. Det var ikke nogen stor forretning, men der var dog et pakhus og grovvarerlager bag butikken.

Gunnar og hans kone Anna udvidede butikken af flere omgange. I 1978 får de lavet privat bolig ved at bygge en etage oven på butikken.

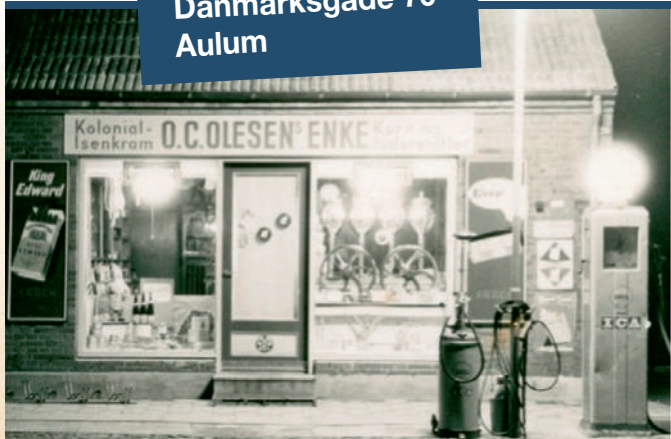
Der er ingen tvivl om at Anna og Gunnar var dygtige forretningsfolk. Gunnar var med i flere lokale bestyrelser bl.a. ungdoms- og idrætsforeningen, Håndværker- og Borgerforeningen, og Forsamlingshuset.

Ser man billeder fra en af de mange dilettant stykker der blev opført på det tidspunkt finder man Gunnar på mange af dem. Også Gunnar døde pludselig, men Anna driver butikken videre en kort årrække og sætte den så til salg.

Der er ikke mange købere og det er svært at blive enige om prisen men i 1998 køber Bjarne Kristensen den og begynder at sælge fiskegrej og jagtudstyr. I 2017 sælger Bjarne forretningen til et barnebarn og stedet kommer til at hedde Handelshuset.

Danmarksgade 70 Aulum

O. C. Olesens enke

Danmarksgade/Jernbanegade før 1910

Danmarksgade 70 · Aulum

I 1903 opføres Købmandsgården i Danmarksgade 70, sandsynligvis af Ole Chr. Olesen. Han har kort tid før købt grunden og 4 nabo parceller på Lundby Mark, som det hed den gang. I februar 1907 sælger han en af grundene fra, den lige nord for Købmandsgården (Engvej 1) til en Søren Jensen.

Ole Chr. Olesen bliver ikke ret gammel, han dør i 1921, men hans enke driver forretningen videre med Andreas Thomsen som forretningsfører. I 1934 stopper han som forretningsfører, da han bliver ansat som kæmner for Aulum sogn.

På et tidspunkt derefter kommer Kristian Olesen til butikken, først som kommis i nogle år men overtager så forretningen efter Ole Chr. Olesens enke og driver den helt frem til 1964, hvor han sælger til Peder Lindholt.

Købmand Kristian Olesen 1954

Peder har tidligere været ansat i butikken, men har i en del år været forpagter af Aulum Mølle, nu er han tilbage i købmandsbutikken, denne gang som ejer. Peder og hans kone Annelise har forretningen i 20 år til 1984 hvor de gerne vil sælge den. Der er bare ingen køber til små købmandsbutikker.

Kommunen lejer den i en kort periode og bruger den i nogle år som erhvervs kontor, derefter bliver det til advokat kontor.

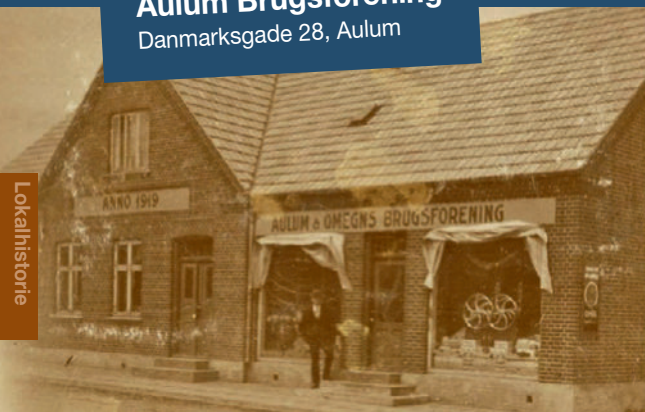
Forsikringsmanden Niels Hald lejer derefter en del af butikken og har den næsten indtil Aulum Y's Mens Club i 1998 køber hele ejendommen af Annalise Lindholt og indretter den som genbrugsbutik.

Købmand Lindholt

KØBMANDSBUTIKKER

Aulum Brugsforening Danmarksgade 28, Aulum

Aulum Brugsforening

Da brugsforeningen skulle oprettes kunne man ikke få et regulært lån i banken, men kun en mindre kassekredit. Medlemmerne ydede derfor lån til Brugsen i form af anparter, som de så fik tilbagebetalt de følgende år efterhånden, som der var midler til det.

At man ikke kunne låne i banken, skyldes at den private handel i byen havde lagt pres på banken, da de anså brugsforeningen som en trussel mod deres priser. Det var ikke ubegrundet, idet købmændenes priser ved brugsforeningens åbning, faldt med op til 30%.

Elin Bach skriver

Da man i 1919 stod med en foderstofforening, men ikke havde nogen uddeler, kom tanken om at oprette en brugsforening hvor man kunne samle omsætningen af dagligvarer, foderstoffer og gødning under samme tag, og med en uddeler. Der blev indkaldt til møde i Aulum Forsamlingshus (det lå hvor højhuset nu ligger) En repræsentant fra FDB var kommet for at fortælle om brugsforenings fordele. Der var en god stemning og inden mødet sluttede, var der nedsat et udvalg, som skulle tage sig af det videre forløb. De oprettede en liste, hvor de der ønskede at være medlem, kunne skrive sig på, det kostede 1 krone. Der indmeldte sig ca. 80, som ønskede at blive medlem, det var nok til at man turde gå i gang. Man skulle nu have fundet et godt sted, hvor man kunne etablere sig. Flere af byens købmænd ville godt sælge, så der kunne oprettes en brugsforening i stedet for, men det endte med at man købte en grund af Lauge Østergård omtrent midt imellem stationsbyen og kirkebyen. Den 5. april 1919 blev der indkaldt til stiftende generalforsamling hvor lovene blev vedtaget og hvor der blev valgt en bestyrelse. Man fik lavet tegninger til en ny brugsforening, og der blev afholdt licitation over de indkomne tilbud.

Den samlede pris for byggeriet lød på ca.35.000 kr. Dette skulle finansieres, og man forsøgte at få et banklån i Aulum Bank, men fik afslag. Man kunne få et kassekredit på 25.000 kr. som uddeleren skulle stå inde for. Bestyrelsen forsøgte derfor at låne pengene hos private og det lykkedes at få de 35.000 kr. som byggeriet kostede og dermed kunne byggeriet gå i gang. Det gik meget hurtigt med byggeriet og allerede den 12 december åbnede brugsen for første gang.

Helt fra starten handlede man også med foderstoffer som blev opbevaret i brugsforeningens bagbutik. Til opbevaring af gødning brugte man foderstofforeningens pakhuse oppe ved stationen. I 1923 købte man pakhuset og flyttede det til brugsforenings grund i Danmarksgade og fik dermed det hele samlet under samme tag. Allerede året efter i 1924 udvidede man pakhuset, så man fik endnu mere plads.

Fra bogen »Brugsen gennem 75 år«

Man havde aldrig kunnet købe spiritus i Brugsen, som man kunne det hos hokeren og købmanden, selv om der op gennem årene havde været flere forespørgsler. Men på generalforsamlingen i 1964 var der flertal for det i bestyrelsen, og man kunne derefter købe snaps m.m. i brugsen.

Udviklingen gik stærk i 60'erne og tanken om en større butik opstod. Bestyrelsen havde udset sig en grund i Skolegade, som man mente var et godt sted at placere en ny og større Brugsforening. I 1967 åbnede brugsen som et supermarked med selvbetjening. Det var på mange måder en stor forandring, nu skulle man selv køre rundt i butikken med en indkøbsvogn og finde varerne, og når man havde fundet hvad man skulle bruge var det op til kassen og betale kontant. Det skulle mange vænne sig til, for

i den gamle brugs havde stort set alle medlemmer en kontrabog hvor de købte varer blev skrevet ind i, en gang om måneden blev den gjort op og først der skulle man betale.

I april 1980 bliver Brugsen Aulum optaget i Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger (FDB) hvilket betød at FDB overtog driften og de økonomiske forpligtigelser. Brugsens bestyrelse blev ændret til et butiksudvalg, som skulle samarbejde med FDB om investeringer og budgetter. Efter næsten 100 år i Aulum lukker Brugsen i 2013 efter 94 år i Aulum. Butikken bliver omdannet til en Fakta butik under Coop.

Oplysning om priser på varer i Aulum Brugsforening

	1934	1964	1994
1/2 kg kaffe	1,80	9,04	35,95
2 1/2 kg flormel	0,78	3,65	10,95
1 kg margarine	1,08	3,20	11,00
2 kg st. melis	0,86	2,50	15,50
50 gr. gær	-	0,14	0,55
1 pk. tændstikker	0,20	0,86	2,75
1/2 kg kartoffelmel	0,20	0,88	3,50
1 kg fin salt	0,10	0,52	2,75
1 fl. Tuborg	-	1,28	3,90

Historien om Høkere, Købmænd og Brugsforeninger

I 1866 kommer Danmarks første brugsforening, det var starten til andelsbevægelsen i Danmark. Tanken var at man som medlem af en forening, kunne lave store fælles indkøb for derved at få varerne billigere.

I 1857 mistede købstederne deres handelsmonopol, som kompensation herfor blev der indført et forbud mod at drive »købmandsnæring« inden for en afstand af 1½ mil fra købstederne. Brugsforeningerne havde status som en forening og var derfor ikke omfattet af forbuddet, de kunne frit etablere sig, også i købstederne. Købmændene var ikke glade for brugsforeningerne og så dem som ulige konkurrenter der tog deres kunder, de var ikke omfattet af de samme skatteregler og en del af overskuddet blev udbetalt som dividende til medlemmerne, sådet var ikke nemt at konkurrere med.

hjem fra købstaden og nogle gange endda København.

Købmandshusene var købstædernes stormagasiner og mere til, for de købte og i nogle tilfælde forarbejdede de også landbrugernes produkter. Fra 1862 fik de imidlertid konkurrence, da en ny lov om næringsfrihed trådte i kraft. Nye købmænd måtte nu nedsætte sig bare de lå mere end en mil fra byerne, beskedne høkerbutikker, der lå godt ved vigtige vejkruds, svulmede pludselig op til rigtige købmænd og opførte anelige bygninger til opbevaring af det indkøbte korn og de store lagre af grovvarer som kunstgødning, kul og værktøj. Hen mod århundredskiftet havde disse landkøbmænd næsten udkonkurreret de små høker butikker.

Da købstæderne fortsat klamrede sig til deres gamle handelsprivilegier med et »løbælte« på 1 mil var det næsten umulig for nye at komme til. Det ændrede sig drastisk, da andelstanken, og Brugsforeningerne begyndte at dukke op sidst i 1880'erne. Det var indkøbsforeninger hvis primære formål var at lave fælles indkøb for derved at få varerne billigere, og da det var en forening skulle de ikke have næringsbrev og kunne frit etablere sig hvor de ville. Den første indkøbsforening blev oprettet i Thisted i 1866.

Fortsættes på side 89.

Uldjyder, hosekræmmere og høkere gik ofte fra gård til gård for at sælge, hvad de kunne have med i en sæk på ryggen. Høkeri var genstand for megen lovgivning i form af forbud mod ulovlig handel, og handel uden at have en næringstilladelse. I 1856 bliver det imidlertid tilladt at nedsætte sig som høker på landet og i løbet af få år dukkede der over 2500 af den slags små købmænd op, de sælger dagligvarer som brød, ost, salt, tran til lamper, sæbe, brænde og træsko. Men de tager også – skønt det egentlig strider mod bestemmelserne i deres næringsbrev – imod bestillinger på større ting som møbler og deslige, de lokale vognmænd fik så en skilling for at fragte det

KØBMANDSBUTIKKER

Ljørring Købmandshandel

Helt præcist hvornår der kom købmand til Ljørring er lidt usikkert men dette billede er fra begyndelsen af 1900-tallet.

Helt præcist, hvornår der kom købmand til Ljørring er lidt usikkert, men det første billede »Parti fra Ljørring« er fra første halvdel af 1900-tallet. Det andet billede er fra 1930.

Vi ved dog, at den 2. december 1929 køber Harald Christensen købmandsbutikken af enke fru Alvilda Andersen, året efter bliver Harald gift med Helga og sammen driver de forretningen i 48 år til 1977 hvor den bliver overdraget til deres datter og svigersøn Anna Grethe og Poul Erik Pedersen.

Butikken ligger et godt sted lige op til hovedvejen A18 midt mellem Herning og Holstebro. I 1970/71 er vinteren ekstra hård med meget lave temperaturer. Da det igen bliver tøjvjr bryder den midterste del af vejen sammen og man er nødt til at nød reparere dele af vejen ved at grave de mange granitchaussesten

op, som den midterste del bestod af, og erstatte det med asfalt.

Det bliver starten på en ny motortrafikvej som nu bliver lagt uden om Ljørring. Der er dog stadig mange som støtter op om købmanden og der går næsten 30 år før butikken lukker lige omkring årtusindskiftet.

Kilde Købmandsforretning

Holtevej 12, Aulum

Ca. 1922

Ca. 1950

Lokalhistorie

10/11 år senere ca. 1961. Butikken og pakhuset er nu bygget sammen.

Kilde Købmandsforretning

I Kilde har der været købmand rigtig længe. Butikken har ligget forskellige steder, bedst kendt er Holtevej 12, hvor der både var butik og en ret stor pakhus ved siden af med både foderstoffer og gødning. Pakhuset havde læsserampe, så man ikke skulle løfte varerne, men kunne læsse direkte over fra hestevognen og senere lastbil.

Vi ved ikke, hvornår møllen blev bygget, men da Villy Bach var omkring 5-6 år var hans far møller, deres hus lå lige over for møllen. Han mener, at møllen blev fjernet kort efter han begyndte i skolen. (Sidst i 30'erne).

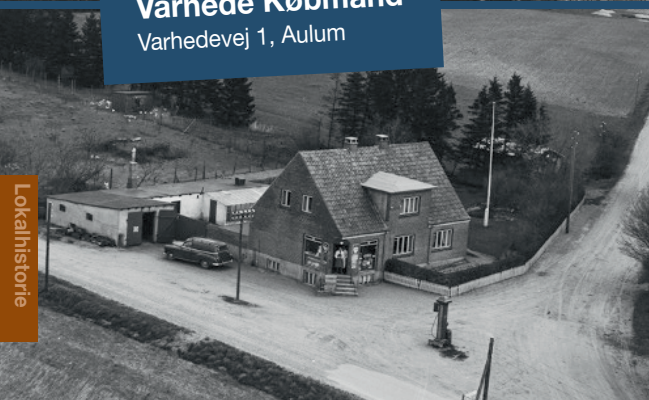

Huset midt i billedet står beskrevet som Kilde købmand, huset længst ude til højre skulle være Kilde gamle skole. Vi har ikke kunnet finde ud af om det er rigtig, men de 2 huse kunne være Holtevej 8 og 12. I jordvolden rundt om møllen var der en pørt/dør, den vendte mod nord/øst, det vil sige at nuværende Spegbjergvej går til venstre for møllen og Holtevej, vejen gennem Kilde by, går mellem møllen og de 2 huse. Billedet er fra først i 1900-tallet

KØBMANDSBUTIKKER

Varhede Købmand

Varhedevej 1, Aulum

Luffoto fra 1956

Varhede Købmand

Købmandsforretningen i Varhede tilhører indtil 1946 købmand Petersen og hustru Christiane. I foråret 1946 udlejer de forretningen til Christian Vestergaard og hans kone Tinne. 6 år senere i 1952 køber de forretningen. Den tidligere ejer Købmand Pedersen har i mellemtiden købt en Købmandsforretning i Eggeris. Købmand Chr. Vestergaard ansætter med det samme sin første kommiselev.

Bodil Nybo skriver:

(Datter af Tinne og Christian Vestergaard)

Forretningen var åbent fra kl. 7.00 – 18.00 mandag – torsdag, fredag fra 7.00 – 20.00, lørdag fra 7.00 – 14.00, kun lukket på søn- og helligdage.

Ca. 1950

Kunderne kunne bestille deres kolonialvarer og foderstoffer enten via telefon, eller aflevere en seddel eller blive betjent i forretningen.

Tirsdag og onsdag var der landture, hvor varerne blev bragt ud i æg kasser, ølkasse eller papkasser og samtidigt blev deres æg (en trækasse med ca. 300 stk.) taget med retur til købmandsforretningen,

1952

Tinne og Christian ved deres 30-års jubilæum

Inde fra butikken ved 30-års jubilæet

hvorefter æggene blev hentet af Æg kompagniet, tirsdagslandturene sluttede ca. kl. 16. medens onsdagsturene var væsentligt længere. Den sidste tur gik til en familie i Hallundbæk og en i Nybro Mølle, Helge Sanders forældre i Ørre, derefter Sinding og til sidst Studsgård.

Købmandsvarerne blev oftest skrevet ind i kontrabogen. Sidst på måneden blev bogen gjort op og så skulle der betales. De kunder der havde afleveret æg kunne modregne dem ellers var det kontant betaling.

Var kunderne i butikken blev de betjent og var betalingen kontant, blev pengene i mange år lagt i en skuffe i købmandsdisen. Mener først det var sidst i halvtresserne, at der kom et kasseapparat.

Kunderne købte som regel i løs vægt, så man bestilte i antal kg, gram eller stk. Varerne blev derefter afvejede i papirposer eller den medbragte emballage. Det kunne være sukker, mel, gryn, ost, kaffe, sirup, saltede sild, spegepølse, tørret frugtlanding, bolsjer, sæbespånere m.m.

Forretningen solgte endvidere porcelæn, træsko, søm, synåle, garn m.m., faktisk alt der var brug for i det daglige.

Øl og sodavand blev fra leverandøren leveret i kasser af 50 stk. der blev opbevaret i kælderen, hvor også hele oste blev lagt på hylder, for derefter regelmæssigt at blive vendt og drejet i forhold til hvor stærk en ost man ønskede. Spegepølserne hang på skorstenen på loftet over butikken, hvor også de fleste sække og kasser med kolonialvarer blev opbevaret, til varerne blev hældt i skuffer og sat på hylder i butikken. Senere blev de fleste varer indkøbt i poser og æsker og dermed ophørte al den afvejning der tidligere fandt sted. Dog ophørte ikke salg af friskmalet kaffe og udskæring af oste.

Det var hårdt arbejde at være købmand, øl og sodavandskasser med 50 stk. skulle i kælderen, mel, sukker og andre varer, som ikke tålte fugt skulle på loftet i store sække og ned igen, når der var plads i butikken.

Til butikken var der også en benzinstander, hvor kunderne kørte til og blev betjent af kommis, Kristian eller Tinne. Benzinstanderen blev senere nedlagt, Der blev også solgt diesel og petroleum fra stander til traktorer el lign. Dette ophørte ligeledes.

Til jul blev forretningen pyntet med guirlander, og indkøbt ekstra juleslik, julepynt til juletræer, gaveartikler m.m.

En gang årligt blev kunderne inviteret til kaffebord i privaten, og havde der været en særlig anledning, blev der serveret smørrebrød.

Forretningen lukkede i 1984 og er nu privat bolig.

KØBMANDSBUTIKKER

Købmænd i Nybro

Knud Madsen Merrild, født 1821 i Merrild, giftede sig i 1840'erne til Ørrevad (Sammelstedvej 1) med Else Marie Henriksdatter. På gården Ørrevad etablerede han/de en købmandshandel. De får dog kun 10 år sammen, hun dør i 1850.

Knud Madsen er kun enke i 1 år så gifter han sig igen, med Ane Marie Larsdatter fra Sandgaard i Ørre. De driver butikken sammen i 25 år indtil hun dør i 1875.

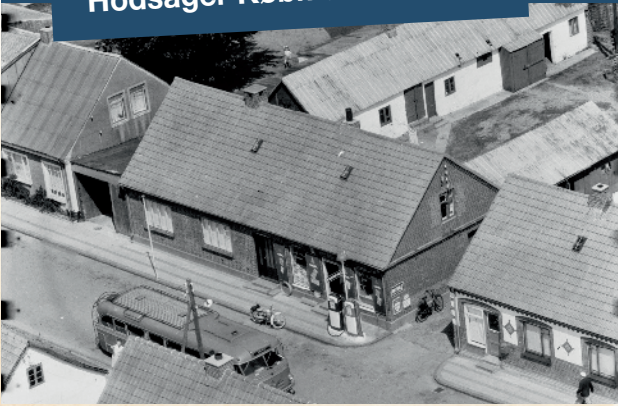
Knud Madsen brød sig åbenbart ikke om at være alene for samme år giftede han sig for 3. gang, denne gang med Ane Marie Thomassen, som var enke i Nybro Mølle. Kort efter flytter han købmandshandlen fra Ørrevad til Nybro Mølle. Der er han købmand til sin død i 1886.

Det er uvist hvem der kommer efter Ane Marie og Knud Madsen, men vi ved, at der har været en købmand i Nybro i 1909 ved navn Marinus Pedersen. Det er ham der bygger en købmandsbutik på Jernbane-gade 7 i Aulum. Vi ved dog ikke hvor hans købmandshandel har ligget i Nybro. Men der har boet en Marinus Pedersen samme sted som Putte og Richard indretter købmandsbutik Avlumvej 2, 7400 Herning. Det kunne meget vel være den samme Marinus Pedersen. Marinus handlede også med kreaturer som han samlede ved Nybro Mølle.

På et tidspunkt overtager Peter Groth både møllen og købmandsbutikken, han sælger den til sin søn Andreas. Da faderen dør bliver Andreas boende og driver møllen og købmandsbutikken. Andreas er ugift, men efter moderens død gifter han sig med Grethe Kjær Nielsen. Ægteskabet med Grethe varer dog kun kort, for i 1960 tager han sig selv af dage. Nogle år forinden har han forpagtet købmandshandelen ud, til Putte og Richard Lauridsen. Men da Andreas ikke ville forbedre købmandshandelen, som var meget forfalden, flytter de, sidst i 50'erne, over på den anden side af åen, og startede en købmandsforretning hvor Marinus Pedersen tidligere havde boet, og hvorfra han havde drevet kreaturhandel. Putte og Richard driver forretningen indtil foråret 1980, hvor de vælger at lukke den.

Hodsager Købmandshandel

1962. Man kan se DSB rutebilen. På skiltet i bussen står der SKIVE så den er på rute til og fra Skive. Næderst i højre hjørne er en person på vej mod butikken, han har hvide bukser og hvid kasket på, det kunne meget vel være en fra mejeriet.

Lokalhistorie

1923. Der er ingen asfalt på gaden og der står et par dunke foran, sikkert med petroleum. Der er 2 skorstene og et meget flot mønster på tagbelægningen. På det tidspunkt var det en god forretning at have en købmandsbutik.

Hodsager Købmandshandel

Der er ingen tvivl om at der har været købmandsbutik eller nærmere høkerhandel i Hodsager i rigtig mange år. I Hodsager Minder 1 er der nævnt flere steder med høkerhandel bl.a. Vester Hallundbæk og Nørgaard ligeledes i Hallundbæk. Også i Hodsager By har der været først høkerhandel som senere blev til en købmandsbutik. Det første billede af Købmandsbutikken Hovedgaden 31, Hodsager vi er bekendt med er fra 1923. Første købmand vi kender til er en købmand Jensen, derefter kommer Andreas Råkjær Jespersen der har butikken i mange år. I 1962 sælger han butikken til Lis og Svend Mølbæk.

Lis fortæller

I 1962 var vi bosat i Himmerland. Vi havde set på mange forretninger rundt omkring uden held. En dag ringer min far fra Nøvling og fortæller om en butik i Hodsager, som han gennem en repræsentant havde

fået kendskab til. Nej,- det var for langt ude syntes jeg, men vi tog alligevel derud og så på det, og købte det, så kunne vi jo senere købe noget større. Det kom aldrig på tale, Vi blev taget rigtig godt imod og følte virkelig, vi var blandt venner, og naturen ved Storåen var bare helt fantastisk.

Lis og Svend har butikken helt indtil 1997, hvor de sælger til en fra Viborg. Han har den kun kort før det igen blive solgt til Runa og Arne Jeppesen. De har den også kort tid og sælger den til Bent Sørensen. Det er ikke nemt at drive købmandsbutik i Hodsager, mange arbejder et andet sted og finder det derfor nemmere at købe deres dagligvarer der. Butikken bliver lavet om til at anpartsselskab, hvor interesserede kan købe anpart i butikken. Det skulle give folk et tættere forhold til den og gerne få dem til at købe deres dagligvarer der.

KØBMANDSBUTIKKER

Hallundbæk Købmand

Hallundbæk købmandshandel går mange år tilbage. Efterhånden som hedeopdyrkningen skred frem, kom der flere og flere gårde og dermed også flere mennesker. Derfor blev der på landet i slutningen af 1800 tallet oprettet mange små købmandsbutikker, også her på egnen. Ofte var de tilknyttet et landbrug, hvor der blev indrettet butik i den ene ende af stuehuset eller laden. Købmanden i Hallundbæk var en af disse købmænd.

Peter Larsen skriver:

Niels Peder Nielsen i Nørgaard i Hallundbæk oprettede høkerhandel i 1850 og havde den indtil 1876, hvor Anders Andersen i Øster Hallundbæk overtog den og havde den indtil han solgte gården til sin søn og svigerdatter Anders Hallundbæk og Mariane. De drev forretningen i 38 år, først i den ene ende af laden men senere blev den af praktiske grunde flyttet nærmere stuehuset.

Anders hentede varerne i Holstebro på sin fjedervogn, som var forspændt et par »russere« (heste). Alting var mere besværlig dengang for de fleste varer kom hjem i store sække, baljer eller tønder og skulle så vejes op i mindre portioner.

Det kunne være mel, gryn, sukker, margarine, sirup o.l. Det kunne også være brændevin, som man købte i pottes eller petroleum, hvor folk selv kunne have deres dunke med. Der var jo heller ingen elektrisk lys.

I 1920 blev Øster Hallundbæk solgt til sønnen Marinus og forretningen ophørte på dette sted, men blev flyttet til Hallundbækvej 14, hvor der kort forinden var lavet en ny vej fra Hodsager til Simmelkjær. Her havde Hans Henrik og Johanne Bay købt en grund og byggede et nyt hus, hvor de indrettede en forholdsvis stor butik i den ene ende. De opførte også et større pakhuis med kælder, hvor der i den ene ende var indrettet hestestald. Her kunne de kørende

spænde fra, mens de handlede i butikken og fik læsset vognen.

Deres butik var der i de næste 50 år, varesortimentet blev udvidet i mellemkrigsårene med både isenkram og værktøj, og de lokale landmænd kunne levere æg. Det var en god hjælp til betaling af købmandsregningen. Butikken var meget alsidig, der kunne både afleveres huder og skind ligesom man også kunne købe reb, tjære og bindsler til kreaturerne. Butikken lå ude på landet men alligevel centralt, b. la. gjorde DSB bussen stop der og kunne tage varer med eller læsse af på dens tur til enten Herning eller Skive.

Hans Henrik Bay fik også opsat en benzintank på hjørnet skråt over for butikken. Kort efter 2. verdenskrigs begyndelse kom der rationeringsmærker. Folk havde ikke så mange penge at købe for. Hans Henrik havde mistet sin kone i 1937 og synes alting var blevet så besværlig, at han valgte at sælge forretningen til sin datter og svigersøn Kirstine og Marinus Hallundbæk. De havde forretningen indtil 1947, hvor de solgte den til Osvald Jensen, en ung kommis fra Simmelkjær, som dog kun havde den i ganske få år, inden han solgte den igen til Marie og Mads Villadsen. De havde nogle gode år i købmandsbutikken og solgte først butikken i 1967 til Ruth og Frede Kjeldbjerg. Det var en svær tid for de små butikker ude på landet og i 1970 blev butikken lukket. En epoke på 50 år var til ende for købmandsbutikken og 100 år for købmandshandel i Hallundbæk-området.

Haderup Købmandsbutikker

Nørregade

Åbakkevej

Haderup Købmandsbutikker

Haderup har haft flere Købmandsbutikker på samme tid, beliggende flere steder i byen. Første registreringssted er Herningvej 14, hvor Jens Jensen i 1900 er købmand. I 1910 overtager Anton Nielsen butikken og driver den til 1920 hvor Julius Gantzler kommer til. Julius og hans familie har Købmandsbutikken i 17 år, hvorefter de sælger den til Arnold Søb Jensen i 1937. Arnold Jensen har butikken helt til 1965 hvor Viggo Jacobsen overtager den. I løbet af 1970'erne bliver butikken også til brevsamlingssted.

En ny købmandsbutik dukker op på hjørnet af Åbakkevej og Herningvej formentlig engang i 20'erne. Den første købmand der er Villadsen derefter kommer Thomas Dahl, i 1943 overtager Knud Mathisen butikken men kun 2 år senere i 1945 sælger han til Anders Knudsen. Først i 60'erne bygger Anders Knudsen en ny købmandsbutik på den anden side af gaden, hvor der er en tom grund lige foran mejeriet.

Efter nogle år der overtager John Sørensen butikken. Han er der indtil 1984 hvor Erik Visholm køber butikken. I 2007 køber hans datter Malene halvdelen af

forretningen, og i 2011 køber hun den sidste halvdel af butikken. Købmandsbutikker i de små byer skal kæmpe for at overleve, men Malene er en særdeles dygtig købmand og har formået at få en meget fin og indbydende forretning op at stå. I 2022 vinder Malene dette års Danish Rentail. Hun har tidligere været vinder af FMI Store Manager Award, og har også været kåret som Årets Købmand og Årets Nybygger i SPAR-kæden.

Også på Nørregade 4 har der været købmandsbutik. Der findes ikke ret meget om den, men vi ved, at blandt andet Jens Jespersen har været købmand der, formentlig i 40'erne.

Herningvej 14

Herningvej 1

Nørregade 4
Haderup Købmandshandel.
Jens Jespersen.

KØBMANDSBUTIKKER

Hagebro Købmand

Holstebrovej Hagebro 286, 7800 Skive

Lokalhistorie

1950

1962

Hagebro Købmand

Ole Højbjerg Jensen og hans kone Mie har drevet butikken i ca 50 år. Ole startede butikken i 1968. Mie kom med i 1974. Butikken lukkede i 2021.

Højbjerg Super har aldrig været del af en kæde, og var dermed en af de sidste selvstændige købmænd i landet.

1970'erne

Brugsforeningen Fremad

Bredgade 60, Feldborg

Brugsforeningen Fremad

I 1921 Bliver der oprettet endnu en brugsforening i Feldborg (Brugsforeningen Fremad)

Feldborg Brugsforening

Langgade 62, Nedre Feldborg

Feldborg Brugsforening

I Feldborg har der været 2 brugsforeninger, en i hver ende af byen.

Den første Brugsforeningen lå på Gl. Landevej. Den blev oprettet og taget i brug 1882, i 1924 blev den udvidet. Gl. Landevej var ikke »hovedvejen« gennem

Feldborg og det kan have været grunden til at den i 1961 flyttede til Langgade 62, Nedre Feldborg. I 1982 blev den omdannet til en købmandsbutik »Den frie Købmand« med Lis Dyrberg i butikken, senere kommer P. Lynghus til. I 2009 lukker den.

Historien om Høkere, Købmænd og Brugsforeninger (Fortsættelse fra side 79)

Der er ingen tvivl om at Købstæderne tabte omsætning til de »nye købmænd«, men takket være de store markedsdage som blev afholdt to eller tre gange om året i hver købstad, kunne de nogenlunde holde omsætningen. På disse markedsdage mødtes land og by i nogle hektiske timer, hvor bøndernes kreaturer, grise og heste blev omsat til købstædernes udsalg af den tids hårde hvidevarer som var støbejernsprodukter, komfurer, kakkellovne og landbrugsredskaber.

1960'erne og 70'erne var en hård tid for de små købmænd, butiksdøden satte sorte pletter på landkortet

med op imod 400 lukninger om året. Det var især de små byer der mistede deres købmænd. Sådan er det stadig. Her i området kæmper både Hodsager, Feldborg og Haderup for at bevare deres dagligvarebutikker. Man kan vel sige at det til dels er selvforskyldt, for forbrugerne køber deres dagligvarer et andet sted end i den lokale butik.

KØBMANDSBUTIKKER

Egelund Købmandshandel

Karupvej 52, Karup

Egelund Købmandshandel

Købmand Verner Søndergaard fortæller:

Egelund Købmandshandel har eksisteret fra omkring år 1700 og helt indtil 1993. I 1800-tallet var der forretning på gården Lundgård, Egelundvej 8. Senere blev den flyttet til nabogården Egelundvej 3, som Sofus Pedersen var ejer af. Sofus var en driftig mand, han var på en gang både købmand, postbud og landmand, senere blev han også valgt til sognerådsformand.

I 1923 flytter købmandsforretningen til Karupvej 52, hvor der indtil 1919 har været smedie. Nu er det købmand Friborg Karup der ejer forretningen, han står ikke selv i butikken, men forpagter den ud til Børge Jensen.

Det har nok ikke været så god en forretning at forpagte Købmandsgården ud, for efter kun 2 år sælger Friborg Karup forretningen til Chr. Jensen, som driver forretningen i 28 år til 1993 hvor Købmandsforretningen i Egelund lukker.

Fårbæk Brugsforening

Karupvej 42-44, 7470 Karup

Faarbæk Brugsforening 1901

Fårbæk Brugsforening

Brugsforeningen bliver oprettet i 1901, da konkursboet efter købmand Jens P. Christensen bliver købt. I 1914 hedder uddeleren Sørensen og før ham var der en Søren Bech. I 1919 kommer der en ny uddeler ved navn I. C. Damgaard. Han er der kun i 3 år til 1921, hvor Em Dalsgaard bliver uddeler. Han bliver der til gengæld i lang tid for det er først i 1947 uddeler Godtfred kommer til. Han bliver på »posten« i 34 år indtil 1981, hvor butikken lukker.

Peder Klausen var formand for Fårbæk Brugsforening i perioden, da sognet blev »tørslagt« i 1920'erne. Efter et flertal af medlemmernes ønske, indkaldte formanden til ekstraordineret bestyrelsesmøde, satte et skilt på døren, hvor der stod: »Lukket på grund af opgørelse«, hvorefter bestyrelsen tømte lageret. Skiltet hang på døren i 3 dage. Selv degnen havde eftervirkning af dette bestyrelsesmøde.

Uddeler:

- Søren Bech
- 1914 Sørensen
- 1919 I.C. Damgaard
- 1921 Em Dalsgaard
- 1947-1981 Godtfred Bøvling

De 2 billeder er fra samme sted, udbygningen på det ældste foto (den med cyklen ved gavlen) bliver på et tidspunkt revet ned og det bliver opført en ny bygning bag ud fra købmandsbutikken.

Denne bygning med lager blev bygget i 1960.

KØBMANDSBUTIKKER